

Székely sziget Belgrád alatt

Trianon előtt Torontál vármegye legészakibb községe Szőreg, legdélibb Székelykeve (mai szerb nevén Skorenovac) volt. Most gépkocsim kilométer-számlálójával megmértem a távolságot: szőregi házamtól székelykevei szállásomig 253,8 km. Ilyen hosszú talán csak Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye volt még. A régi megyeszékhely nagyjából a közepén van: Nagybecskerek. (Mai névadója szerb partizán volt: Zrenjanin.) A járási székhelyük a mintegy 25 km-re eső Törökkanizsa (Novi Kneževac).

Székelykevének 2500 lakója van; ebből 2200 székelymagyar, 300 palyén, azaz katolikus bolgár. Ők mind tudnak magyarul; iskolában, házassalással jórészt a székelyekhez asszimilálódtak.

Az al-dunai székelyek most ünnepelték idetelepülésük 125. évfordulóját. 1882-ben Rákosi Jenőnek, a Budapesti Hírlap főszerkesztőjének szorgalmazására bizottság kereste föl őket Bukovinában, tájékozódni, át akarnak-e települni a Kárpát-medencei anyaországba. Őseik a madéfalvi veszedelem (1764) miatt kényszerültek elhagyni Székelyföldet. A bizottság, Odescalchi Artúr herceg,

Szádeczky-Kardoss Lajos történész (később szegedi egyetemi tanár) és Benedek Elek, a Budapesti Hírlap munkatársa, utóbb a neves író, szerkesztő (az egyetlen fővárosi székely újságíró), fölkereste Andrásfalva, Hadikfalva, Józseffalva és Istensegítség lakóit. Volt ötödik község is, Fogadjisten, de lakossága az idők folyamán eloszlott a másik négy közt.

A bizottság összeírta azokat, akik vállalkoztak az áttelepülésre. Kiváltotta őket a bojárok rabságából: kifizette adósságaikat. 1983 tavaszán a hadikfalvi állomásról indult a kitelepítő vonat. Benedek Elek így számolt be emlékeiről önéletrajzában: „Napszámosember a hazavándorlók zöme, lehetnek vagy négyezren; hazavándorlók és itt maradók keserves sírása felhat az egekig.”

Szolnoktól hajón jöttek a Tiszán. A Víz (1879) után újjáépült Szeged ünneplőben várta őket. „Este köt ki Szeged mellett a hajó. A szőke Tisza partja nappali világosságban ragyog; az alig három esztendeje romokban hevert város díszbe öltözött: zászlók lengenek a frissen épült palotákon, gyertyák lobognak az ablakokban...” „Nem tudom, milyen volt Szeged az

(balról) Péter László, dr. Péter László és Solymossy Lajos.

A könyvbemutatón

árvíz előtt, milyen az árvíz idején, most csakugyan szép volt, szebbnél is szebb.” Benedek Elek eddig kísérte székely testvéreit.

A folytatás már kevésbé volt ilyen lelkesítő. A tőkés, nagybirtokos Magyarország az Al-Duna mocsaras tájaira telepítette a jobbat váró bukovinaiakat. Kemény lecsapolási munkák, erdőirtás, kubikolás várt rájuk. Sokan visszamenekültek Bukovinába. Akik maradtak, emberpróbáló áldozatok árán valóban kultúrát teremtettek a tájon. Az első helyüket ott is kellett hagyniuk az árvíz miatt: Székelykeve csak 1886-ban született meg mai helyén. Mérnöki terv szerint: párhuzamos és merőleges utcákkal. Mellette még Sándoregyháza (Ivanovo) és Hertelendyfalva (Vojlovica) települt bukovinaiakkal. Ez utóbbi, mint Szőreg Szegedhez, ma már Pancsovához tartozik.

A jubileum alkalmából augusztus 9-én és 10-én, szombaton és vasárnap rendezték meg a Székelykevéről elszármazottak első találkozóját. Az általános iskolát együtt végeztek is ekkor jöttek össze. Gazdag kézimunka-kiállítás bizonyította a székely hagyomány elevenségét. Az ünnepet színesítette dr. Burány Béla és Révész Róbert népzenei ihletésű hangversenye. Almási Sámuel természetfotóiból, Mezei Erzsébet, Léphaft Pál, Péter László, Huszár István és a palyén Decsov Pál festményeiből, grafikáiból is kiállítás nyílt.

Ez a Péter László nem én vagyok. Névrokonom Székelykeve szülötte, most múlt ötvenéves. Rajztanár volt a helyi iskolában, amikor a délszláv háború miatt el kellett hagynia szülőföldjét.

Az ő könyvének bemutatójára voltam én is hivatalos. A régi, az igazi Székely himnuszából vett címmel jelent meg az ünnepi kiadvány: Vándorfecske hazatalál? Ezt volt alkalmam kéziratban olvasni, lektorálni, s ezért hívtak az ünnepi bemutatóra. Szerzőjén kívül szólt a kiadója is, a topolyai Solymossy Lajos.

A könyv összefoglalja Székelykeve történiáját a madéfalvi veszedelemtől napjainkig. Beszámol a későbbi kirajzásokról, a Bácskába telepített, majd a szerbek elöl menekült tolnai székelyek sorsáról is. Sőt, szerzője nemrég kétszer is ellátogatott őseinek földjére, Bukovinába.

Ez a kis magyar sziget, Belgrádtól délkeletre, szemközt a történelmi nevezetességű Szendrővel, példát mutat a nyelvéhez, nemzeti és székely hagyományokhoz való hűségére.

(2008)